

## 2015. évi ... törvény

### a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény kommunista bűnök feltárása érdekében szükséges módosításáról

#### 1. §

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) az alábbi új 554/E. §-sal és az azt megelőző alcímmel egészül ki:

*(XXVIII/A. Fejezet*

#### *A KIEMELT JELENTŐSÉGŰ ÜGYEK ELJÁRÁSI SZABÁLYAI)*

##### *„A feljelentés elutasítása*

554/E. § Az 554/B. § h) valamint i) pontjának hatálya alá tartozó kiemelt jelentőségű ügyben a 174. § (1) bekezdés d) pontjában foglaltakat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az ügyész a feljelentést halál miatt nem utasíthatja el.”

#### 2. §

A Be. az alábbi új 554/F. §-sal és az azt megelőző alcímmel egészül ki:

##### *„A nyomozás megszüntetése*

554/F. Az 554/B. § h) valamint i) pontjának hatálya alá tartozó kiemelt jelentőségű ügyben az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti, ha a rendelkezésre álló adatok alapján bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személyt halála miatt nem lehet gyanúsítottként kihallgatni. Erre a körülményre a nyomozás megszüntetéséről szóló határozatban kifejezetten utalni kell.”

#### 3. §

A Be. az alábbi új 554/G. §-sal és az azt megelőző alcímmel egészül ki:

##### *„Jogorvoslat a nyomozás során*

554/G. § Az 554/B. § h) valamint i) pontjának hatálya alá tartozó kiemelt jelentőségű ügyben, amennyiben a feljelentő a Nemzeti Emlékezet Bizottsága vagy annak tagja, az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak a feljelentés elutasításáról, a nyomozás részbeni mellőzéséről, felfüggesztéséről, illetve megszüntetéséről szóló határozata ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.”

#### 4. §

A Be. az alábbi 603/D. §-sal egészül ki:

*(Átmeneti rendelkezések)*

„603/D. § (1) „E törvénynek a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény kommunista bűnök feltárása érdekében szükséges módosításáról szóló 2015. évi ... törvénnyel megállapított rendelkezéseit a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénynek a kommunista bűnök feltárása érdekében szükséges módosításáról szóló 2015. évi ... törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kell.”

(2) Nincs helye a feljelentés ismételt elutasításának azon az alapon, hogy az 554/B. § h) vagy i) pontja hatálya alá tartozó kiemelt jelentőségű ügyben az ügyész a feljelentést - a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény kommunista bűnök feltárása érdekében szükséges módosításáról szóló 2015. évi ... törvény hatálybalépését megelőzően - halál miatt elutasította.”

#### 5. §

Jelen törvény a kihirdetését követő harmincadik napon lép hatályba.

## INDOKOLÁS

### Általános indokolás

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága a Nemzeti Emlékezet Bizottságáról szóló 2013. évi CCXLI. törvény 1. § (4) bekezdése alapján jogalkotási javaslattal fordult az Országgyűléshez, amelyben lengyel példára kezdeményezte a már elhunyt kommunista bűnösök által elkövetett bűncselekmények vizsgálatának lehetővé tételét.

A büntetőeljárásnak jelenleg Be.-ben nevesített akadályát jelenti az elkövető halála. Ez az eljárási akadály különös jelentőséggel bír a kommunista bűncselekmények miatt történő felelősségre vonás során.

A kommunista bűncselekmények üldözése a rendszerváltoztatásig fel sem merülhetett. A jogalkotó ezt követően is csak az Alaptörvény 2012-es hatályba lépésével, valamint az emberiesség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről 2011. évi CCX. törvény (Lex Biszku) elfogadásával teremtette meg az emberiesség elleni bűncselekmények, valamint a kommunista diktatúrában politikai indokból elkövetett bűncselekmények üldözésének lehetőségét.

Többek között a megkésett jogalkotás eredménye az, hogy ezen ügyek egyik közös jellemzője mára a jelentős időmúlás lett, annak összes következményével: az elkövetők - csak úgy, mint áldozataik - gyakran már nem élnek, a bizonyítás nehézkes.

A Lex Biszku talaján lefolytatott eljárások nem lehetnek eredményesek, ha a jogalkotó az időmúlás konzekvenciáját nem vonja le, ha ebben a tekintetben nem egységesíti a szabályozást.

Az eljárás célja a módosítást követően az lenne, hogy az elkövető halála esetén a bűncselekmény elkövetésének tényét rögzítse hatósági határozat, vagyis a büntetőeljárást – jogi szaknyelven szólva – az in rem szakasz végéig minden esetben folytassa le a nyomozó hatóság, az eljárás megszüntetéséről szóló határozatban pedig utalva arra, hogy az elkövető meggyanúsítására - halála miatt - nincs törvényes lehetőség.

Ebben az esetben a jogalkotó az elkövetők megbüntetése helyett a generálprevenციót, valamint az áldozatok maradéktalan erkölcsi kárpótlását helyezné előtérbe. A kommunista bűncselekmények vizsgálatával kapcsolatos, Alaptörvényben megfogalmazott új büntetőjogi szemlélet így válik teljessé a gyakorlat számára.

Jelen módosítás létjogultságát igazolja a lengyel példa is: Lengyelországban, az ottani Nemzeti Emlékezet Intézete kötelékében működő ügyészi szervek - jogi szabályozásuk talaján - abban az esetben is elfogadják a kommunista bűncselekmények miatt tett feljelentéseket, megindítják a nyomozást, és lefolytatják a büntetőeljárásokat, ha kezdettől nyilvánvaló számukra, hogy a feltételezett elkövető már nem él.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága ezt a példát tartotta szem előtt, amikor olyan jogalkotási javaslat kidolgozásába kezdett, amely alapján a jövőben a Bizottság hatáskörébe tartozó ügyekben akkor is büntetőeljárást lehetne folytatni, ha a gyanúsításra az elkövető halála miatt nincs lehetőség.

Tekintettel arra, hogy jelen módosítás hazánkban is hozzájárulhat a társadalom igazságérzetének helyreállításához, az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom növeléséhez, javaslom jelen törvény elfogadását az Országgyűlésnek.

### **Részletes indokolás**

#### ***Az 1. § -hoz***

Az általános indokolásban megfogalmazott jogpolitikai célok elérése érdekében a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) módosítása szükséges. A Be. XXVIII/A. Fejezete tartalmazza a kiemelt jelentőségű ügyek eljárási szabályaira vonatkozó rendelkezéseket.

A Be. 554/B § h) és i) pontja alapján kiemelt jelentőségű ügynek minősülnek az emberiség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott nemzetközi jog szerint el nem évülő, valamint kommunista bűncselekmények.

Ahhoz, hogy a gyanúsítást megelőzően büntetőeljárást lehessen folytatni a Be. 554/B § h) és i) pontjának hatálya alá eső azon ügyekben, ahol a feltételezhető gyanúsított már a feljelentés időpontjában elhalálozott, a feljelentés elutasításának indokai közül – ezen bűncselekmények vonatkozásban – törölni szükséges a halált, mint feljelentés-elutasítási okot.

#### ***A 2. §-hoz***

Garanciális jelentőségű, hogy ha az 1. §-ban meghatározott esetben a nyomozás megindításra sor kerül, akkor a nyomozást megszüntetésére csak a tényállás megállapítását követően, akkor kerülhessen sor, amikor a büntetőeljárást a gyanúsított kihallgatása hiányában nem lehet tovább folytatni.

#### ***A 3. §-hoz***

A Be. a feljelentés elutasítása miatti panaszjogot jelenleg a sértettnek, illetve a központi államigazgatási szerveknek biztosítja.

A Nemzeti Emlékezet Bizottsága az Alaptörvény U) cikkében nevesített állami szerv, amelynek tagjai a törvény szerint egymástól függetlenek. A Bizottság nem minősül központi államigazgatási szervnek. Erre tekintettel a Be. 554/B § h) és i) pontjának hatálya alá eső ügyekben a Bizottság és annak tagja részére a panaszjogot a Be. XXVIII/A. Fejezetének módosítása útján kell biztosítani.

Mindez egybeesik a jogalkotói szándékkal, másrészt az állami szervek egységes elbírálása irányába hat.

#### *A 4. §-hoz*

Az átmeneti rendelkezések között szükséges rendelkezni arról, hogy a feljelentés elutasításával kapcsolatos megváltozott eljárási szabályokat a hatálybalépéskor már az ügyészség részére benyújtott, de ott még el nem bírált feljelentésekkel összefüggésben is alkalmazni kell.

Ugyanitt szükséges rendelkezni arról is, hogy a hatályba lépést megelőzően halál miatt elutasított feljelentéseket nem lehet azon az alapon ismét elutasítani, hogy korábban elutasításra kerültek.

#### *Az 5. §-hoz*

Hatályba léptető rendelkezést tartalmaz. A harminc nappal eltolt hatályba lépés elegendő felkészülési időt biztosít az érintetti kör számára.